

ELK *Levensverhaal* VERDIENT EEN BOEK

Oók een

activiteit

Zo veel mensen, zo veel verhalen

Op de voorkant van dit tijdschrift ziet u twee van onze vrijwillige schrijvers: Wendela Gronthoud en Paul Verberne. Zij interviewen elkaar in een oefensituatie. Onze levensboekenschrijvers komen regelmatig samen om van elkaar en van externe deskundigen te leren hoe je de mooiste levensboeken maakt. Inmiddels hebben Wendela, Paul en tientallen van hun collega's samen al meer dan 100 (!) boeken verzorgd. De vertellers zijn altijd senioren boven de 70 uit Amsterdam Nieuw-West die zich met hun levensverhaal bij ons aanmelden, waarna ze worden gekoppeld aan een van onze schrijvers. Na tien jaar staat het ESAN Levensboeken Project als een huis!

Het project biedt ouderen de kans om terug te kijken op hun leven. Tevens biedt het interessant vrijwilligerswerk: je minimaal een jaar inzetten om een levensboek tot stand te brengen.

Dat doe je voor en samen met een verteller.

De geproduceerde levensboeken zijn niet bedoeld voor externe publicatie, maar zijn voor de verteller zelf, om herinneringen op te halen en mogelijk om nieuwe verbanden te leggen tussen het verleden en het heden. De verteller is ook de eigenaar van het boek en beslist wat er wel en niet in het boek beschreven wordt. Het boek wordt in de ik-vorm geschreven. De schrijver schrijft niet óver de verteller, maar uit de mond van de verteller.

Uit promotieonderzoek blijkt, dat het maken van een levensboek grote impact heeft op de verteller. Het krijgen van specifieke aandacht, het feit dat iemand zich echt verdiept in jouw levensverhaal en ook de positieve reacties van de naasten van de verteller; dat alles geeft een langdurig geluksgevoel.

Meer dan 100 levensboeken in tien jaar tijd. Dát willen we vieren. Met dit tijdschrift staan we stil bij ons jubileum en willen we dit mooie project zichtbaarder maken onder potentiële vertellers en schrijvers. Graag maken we nog eens 100 boeken. Dit betekent dat we nog eens 100 vertellers van dienst kunnen zijn.

Joke Veldkamp

Inhoud

100 Levensboeken!

100 senioren uit Amsterdam Nieuw-West kregen hun eigen levensboek.

Zie blz. 4, 6 & 8.

Verteller vertelt

Waarom lieten zij een levensboek maken?

Ontdek het op blz. 5, 7, 9, 16, 18, 19, 20, 22, 24 & 25.

Fragmenten

Een greep uit al die prachtige verhalen die in de levensboeken staan.

Lees het op blz. 10, 11, 12, 13 & 14..

Kijk: zo was dat toen

Oude foto's roepen emoties, mooie en minder mooie herinneringen op.

Kijk op blz. 15, 17, 21 & 23.

Het levensboekenproject

Zó start je het project en zó realiseer je levensboeken.

ESAN legt het uit op blz. 26 & 27.

COLOFON

DIT MAGAZINE IS EEN UITGAVE VAN STICHTING *esan*

Amsterdam najaar 2024

REDACTIE: Marianne Klazen, Kees Loogman, Hans Staphorsius en Joke Veldkamp, m.m.v. vertellers en schrijvers van het ESAN-levensboekenproject

VORMGEVING: Jan Willem Bijl Theo van Egmond

DRUK: SprintPrint, Zwaag

STICHTING ESAN

EMAIL: esan@energiekesenioren.nl **WEBADRES:** www.energiekesenioren.nl

FACEBOOK: @energiekeseniorenamsterdamnieuwwest

*Wordt u nieuwsgierig of enthousiast over de inhoud van dit tijdschrift? Neem dan contact op met *esan*, mogelijk kunt u deelnemen als verteller, schrijver, vormgever of anderszins.*

Vindt u het een zinvol project om ook in uw stadsdeel op te starten? Neem contact met ons op. Wij delen graag onze opgedane kennis en inzichten met u.

100 op een rij

Sinds 2015 vertellen 70-plussers uit Amsterdam Nieuw-West hun levensverhalen. Inmiddels zijn er 100 levensboeken verschenen. Zitten er voor u bekende namen tussen?

2015

Vertellers in dit jaar waren: Louis Nijboer, Eef Huisman, Hein Brockhoff, Rose van Dongen, Henny de Kat-Belkmeer, Jos Chelius, Martha Dudink, Cornelis Bulterman, Irene Wiedenhof en Alke Wiertz-Kuipers.

De levensboeken werden geschreven door: Shirley Brandeis, Marion Swiebel, Caroline Zijderveld, Eva Mulder, Michelle Heemeijer, Wensley Power, Jozien Jobse, Marianne Rooker, Laura Aartsen en Ineke Deckers.

2016

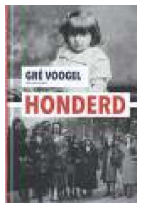
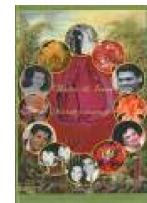
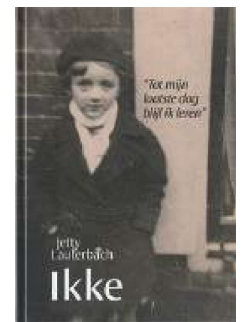
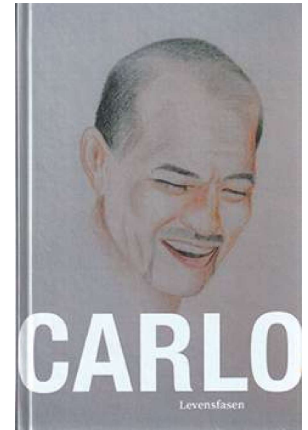
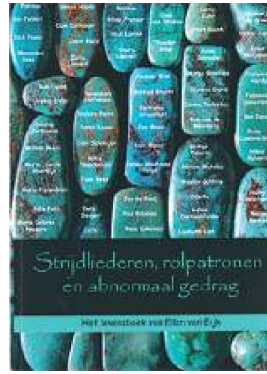
Vertellers: Bert Cramer, Ida Kahlman-Schmidt, Willy Krop, An Noyons, Truus Schutte-van Soest, Joch Kuiken, Carla de Bakker, Nel Bons, Henk Worm, Ali Sönmez, Lies Pieroelie en Joke van der Klij.

Schrijvers: Anja Rijnders, Tinie Knook, Bea van der Werff, Jozien Jobse, Shirley Brandeis, Jan-Paul van Spaendonck, Loes Wetter, Doeko Cornelissen / Joke Veldkamp, Caroline Zijderveld, Joeke Pieksma, Joke Veldkamp en Marianne Rooker.

2017

Vertellers: Ellen van Eijk, Henk Nieuwenhuis, Hendrik Ernst Termeulen, Dien Boers, Carlo van Ree, Moana Hilfmann, Gré Voogel, Goof Schönberg, Annie Claassen-Zwart, Ans Popelier en Chris Kahlman.

Schrijvers: Marianne Rooker, Loes Wetter, Daniel Muurling, Elisa Berkhout, Marije Goinga, Cato Thier, Job Hulsmann, Joke Veldkamp, Jozien Jobse en Luuk Latour.

Schrijvers en vormgevers doen hun werk vrijwillig en ESAN probeert de drukkosten per boek zo laag mogelijk te houden. De gemeente Amsterdam subsidieert het levensboekenproject. Dat maakt het mogelijk dat je als verteller een exemplaar gratis krijgt. Wie meer boeken wil, betaalt per extra exemplaar de feitelijke drukkosten.

Plezier en tranen

Annick Marquer kijkt met schrijver Martha van der Vaart - onder het genot van thee met lekkere koekjes - terug naar de periode tijdens en na het schrijven van haar levensboek.

"Het was een proces met veel plezier, maar ook heel veel tranen. Als ik terugkijk, denk ik niet dat het mij verder geholpen heeft bij het verwerken van mijn verdriet over mijn jeugd in Parijs en over mijn leven hier in Nederland. Het verdriet zit bij mij zo diep, dat zelfs het maken van het boek een heel moeilijk proces is geweest. Het was vooral een confrontatie met alle nare dingen uit mijn jeugd en daarna. Dat is niet nieuw voor mij, het is iets waar ik elke dag mee te maken heb; als ik in de spiegel kijk, zie ik toch vooral alles wat er niet goed is aan mij. Ik kijk nog steeds naar mijzelf

'Ik heb mij heel kwetsbaar opgesteld'

door de ogen van mijn moeder. Dat zal nooit veranderen. Dat kan ook niet anders.

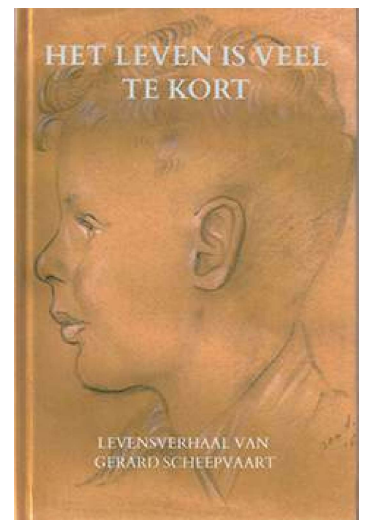
Het was zwaar om te vertellen, maar ik heb het met plezier gedaan. Martha heeft mij enorm geholpen om er over te

praten want dat was niet gemakkelijk. Je moet de beerput, die je jarenlang met cement hebt dichtgegooid, openmaken en alle bagger er weer uit halen. Dat is heel zwaar, maar ook goed. Ik ben nu toch blij dat het boek er is, omdat ik vind dat het nodig is dat het op papier staat. Dat er iets overblijft van wat ik heb meegemaakt en dat anderen, mijn kinderen en kleinkinderen het kunnen lezen en misschien ooit kunnen begrijpen waarom ik ben wie ik ben. Dankzij dat boek heb ik kunnen laten zien dat achter de sterke en assertieve vrouw die veel mensen zien, veel verdriet en onzekerheid zit. Ik heb mij heel kwetsbaar opgesteld en een andere kant van mijzelf kunnen laten zien. Dat geeft mij toch rust en voldoening."

Schrijver: Martha van der Vaart

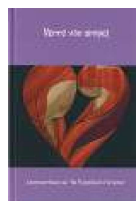
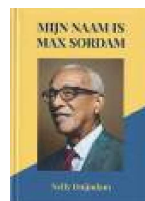
De ene verteller laat één boek drukken. Een exemplaar voor zichzelf om het eigen levensverhaal nog eens rustig terug te lezen. Andere vertellers laten er tien, twintig of soms wel meer drukken. (Daar hangt dan wel een prijskaartje aan.) Het is maar waar je voor kiest: verspreiding in kleine, intieme kring of ook exemplaren richting kennissen en relaties.

2018

Vertellers: Toos Knollenberg, Jetty Lauterbach, Greet Schoen-Sperling, Antje de Vries, John van Elst, Riet Flaton, Wil Purperhart-Fernhout, Frank Schinkel, Jeanne Stegeman, Jan van Houten, Sylvia van Eer, Thea Koning-Mittelmeijer en Tineke Klinkhamer.

Schrijvers: Christian van der Veen, Trees Waarlé, Luuk Latour, Jozien Jobse, Heidy Pieroelie / Joke Veldkamp, Marianne Rooker, Loes Wetter, Annelien Haitink, Yvonne Wassenaar, Ilse Lindeijer, Patty Vonk, Loes Bosscher en Fendi ten Hoeve

2019

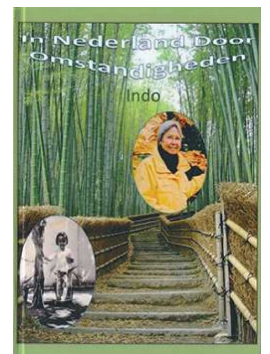
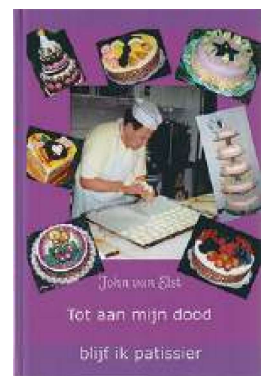
Vertellers: Agaath Dekeling, Willy Lall, Hans Staphorsius, Hiem Oei, Wil Dekker-IJzendoorn, Irma Bos, Map Verhoef-de Pater, Joke de Boer Stam, Tinie Vegersteen, Cisca Tamier, André Goessen, Tineke Stijkel-Frans en Greet Buijsman.

Schrijvers: Caroline Zijderveld, Nelly Duijndam, Carlien Boelhouwer, Ellie Liemberg, Paul Verberne, Jozien Jobse, Yvonne Wassenaar, Loes Bosscher, Patty Vonk, Marianne Rooker, Annelien Haitink, Tineke Deckers / Laura Aartsen en Luuk Latour.

2020/2021

Vertellers: Gerard Scheepvaart, Judith Countinho, Ineke Cogonide Jong, Tillie Tiller-Brandon, Ina Tolsma-van Ginkel, Jaap de Winter, Alice Versloot, Wout Offerman, Max Sordam, Wil van Beijnum en Annette Schelvis.

Schrijvers: Loes Wetter, Dini Reinders, Wendela Gronthoud, Jozien Jobse, Loes Bosscher, Martha van der Vaart, Ellie Liemberg, Patty Vonk, Nelly Duijndam, Wilma de Groot en Joke Veldkamp.

Trots als een leeuw

Jos Chelius kijkt trots en dankbaar terug op zijn leven. "Met doorzetten en strijdbaarheid bereik je veel," aldus Jos.

"In de basketbalsport was ik een gelouterde sportman, met meerdere prijzen als speler en trainer. Zowel in Suriname als Nederland speelde ik bij topclubs. Met mijn teams, maar ook individueel, heb ik veel prijzen gepakt. Zowel van de sportjournalisten als van de Nederlandse Basketball Bond kreeg ik aan het eind van mijn sportcarrière een prachtige beker met mijn prestaties erop vermeld. Daar ben ik heel trots op. Maar dat ben ik ook op mijn trainers en (mede)spelers, want in de sport doe je het altijd samen. Je hebt elkaar nodig om te presteren. Ook in het dagelijks leven overigens. Dat merkte

Trots op zichzelf, trots op zijn boek

ik na mijn hersenbloeding; ik moest alles opnieuw leren: spreken, lopen, zelfstandig kunnen functioneren. Artsen waren bang dat ik nooit meer zou kunnen lopen, maar dankzij mijn sportmentaliteit heb ik het wel gered.

Op mijn afkomst, familie en kinderen ben ik ook heel trots. Ik ben gestimuleerd om

mijn talenten te ontwikkelen, wat ik dan ook met meerdere opleidingen heb gedaan. Zo ben ik docent en opleider geworden en werd ik leidinggevende in gevangenissen en bij de politie. Ik ben eerder een trotse leeuw dan een pauw, dat uiterlijk vertoon past minder bij mij. Ik ben een vechter, die zijn doelen stelt en afspraken nakomt! Ik heb tegenslagen overwonnen en doe nog altijd veel voor anderen. Ook ga ik vaak naar interessante bijeenkomsten, van ESAN bijvoorbeeld. Mijn levensboek vind ik een mooie terugblik op mijn (sport)leven, voor mijzelf en anderen. Het boek levert ook het bewijs dat je met doorzetten en strijdbaarheid veel kunt bereiken."

Schrijver: Wensley Power

Levensboek: *Eens een sportman, altijd een sportman*

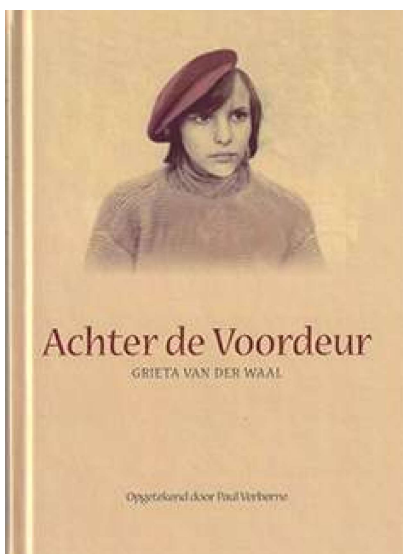

Jos met de beker, van sportjournalisten en de Nederlandse Basketball Bond, waar hij supertrots op is.

2022

Vertellers: Hans Teernstra, George Francis Candelaria, Ineke Verlinden, Loes Bosscher, Rumi Harberts, Michelle Vidakovic Vukic, Alie Bakker, Mureel van der Meijden, Alida Hafkamp-Rog en Suus van Doesburg.

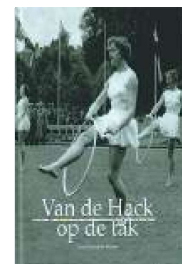
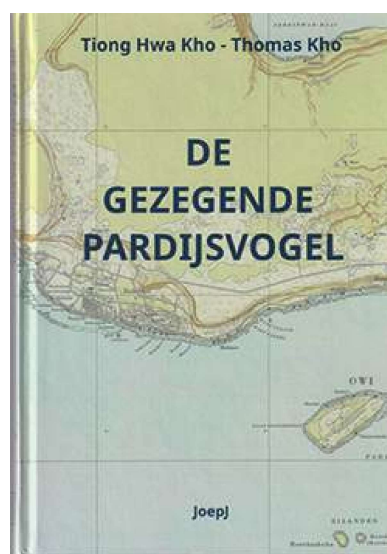
Schrijvers: Fred Berkholz, Franjo Milos, Wilma de Groot, Paul Verberne, Joep Jagtman, Patricia Ulrici, Wendela Gronthoud, Nina Lazeron en Hans Staphorsius.

2023

Vertellers: Loes Hacken-de Winter, Annie van der Vos-Melchers, Cora Seur, Thomas Kho, Ineke Smit, Bep Mönchgesang-Cornelisse, Elly Treuren, Hella Korthoven-Hering, Dick Kersten, Annick Marquer, Grieta van der Waal, Abdellah Tfaï, Leonie König-van Katwijk en Huseyin Doganbas.

Schrijvers: Philippine Aeckerlin, Wendela Gronthoud, Joep Jagtman, Jozien Jobse, Kees Loogman, Marianne Rooker, Henk Sligte, Hans Staphorsius, Martha van der Vaart, Paul Verberne, Geert de Vries en Nelly Duijndam.

Iedere inwoner van Nieuw-West die 70 jaar of ouder is, kan zich aanmelden voor een levensboek. In gemiddeld tien gesprekken vertel je over de verschillende aspecten van je leven.

Geweldige klik met de schrijfster

In 2018 deed Sylvia van Eer als verteller mee aan het levensboekenproject. Waarom? En hoe beviel het haar?

“De voornaamste reden om mee te doen was om mijn levensverhaal op te tekenen voor mijn kinderen en (achter)kleinkinderen. Ik wilde vooral mijn herinneringen aan mijn fantastische jeugd in Suriname doorgeven. Wat ik daarover vertelde was vaak nogal fragmentarisch. Maar met een levensboek worden deze herinneringen gebundeld, zodat ze niet vergeten worden. Mijn jeugd was de mooiste periode in mijn leven, ook al waren we heel arm. We liepen op blote voeten en sliepen op matjes in kleine houten huisjes. Maar we waren

Met een levensboek worden fragmentarisch herinneringen gebundeld’

rijk door de liefde, de vrijheid, het buiten wonen, het voedsel dat je van de bomen of van de grondjes plukte, de veiligheid van een hechte familie.

Waar ik nu woon, noemen ze mij ‘de moeder van Geuzenveld’. In mijn buurt, dat als een dorp voor me is, ken ik iedereen en

iedereen kent mij. Dat gaf me mijn bijnaam en dat werd dan ook de titel van het boek. Voor mijn boek had ik een geweldige schrijfster waar ik enorm mee klikte: Patty Vonk. We waren als vriendinnen, zo vertrouwd en warm. In drie maanden was het boek af.

In november daaropvolgend werd er een prachtige presentatie gegeven waar ook mijn vijf kinderen en enkele kleinkinderen bij waren. Al was dat tegen de regels, want je mocht hoogstens twee familieleden meenemen. Wat waren mijn kinderen blij en trots. Vooral mijn jongste zoon vond het geweldig dat zijn moeder een boek had. Hij was het meest enthousiast van allemaal.

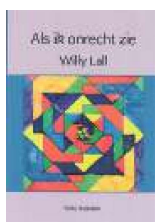
We hadden er vast in de familie nog veel over gesproken als het noodlot niet had toegeslagen. Twee maanden na de presentatie hoorden we dat mijn jongste zoon kanker had. Hij is anderhalf jaar later overleden.”

Schrijver: Patty Vonk

Levensboekfragmenten

Elk levensboek is het waard om gelezen te worden.
Uit al die boeken selecteerden wij enkele korte fragmenten.

Naam

Het meisje moest nog een naam hebben en daarvoor werd een astrologe geraadpleegd. Na astrologische berekeningen was duidelijk dat haar naam met een L moest beginnen. Ik heb toen mijn eerste dochter, die in Suriname woonde, gebeld of zij een meisjesnaam met een L kon noemen. Zij kwam met Leelawatti. Ik vroeg me af waar ze die naam vandaan had. Na een paar dagen wist ik het: Leelawatti was de naam van het kindje van mijn zus dat in het kraambed stierf. Ik heb haar zelf die naam gegeven. Het kleine meisje kreeg zo de naam Lawanija wat Tamil is voor Leelawatti. Voor mij was toen duidelijk dat er sprake was van een wedergeboorte, maar ik hield het nog voor me. Ik vond het voldoende dat ik haar van zeer dichtbij op zag groeien.

Uit: Als ik onrecht zie, levensverhaal van Willy Lall

Lawanija op de arm bij Willy

Het voormalige Persilhuis aan de Stadhouderskade

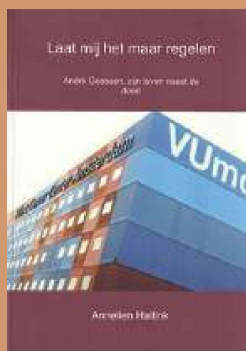
Persilhuis

We gingen naar de bus en lieten ons naar het Persilhuis rijden. Toen we binnen waren kregen we een kopje koffie. En verscheen er een juffrouw op het toneel. Ze legde uit dat je wol niet heet moest wassen en dat je het wollen wasgoed liggend moest drogen, et cetera. Daarna werden we weer met de bus teruggebracht. Ik huurde een wasmachine, een Hoover, samen met een buurvrouw. Het kostte 1,50 gulden voor twee uur. De ene week huurde ik hem. En de andere week de buurvrouw. Het was een vierkante wasmachine en de wringer stond erop. Elke week kwam de bezorger de wasmachine op zijn nek naar boven dragen en later weer naar beneden.

Uit: Greet 'Het Melkmeisje', levensverhaal van Greet Buijsman

FOTO | STADSARCHIEF AMSTERDAM

Nachtelijke schedelobducties

Ik zei tegen professor Stam, de hoogleraar pathologie: "Waarom laat je mij niet alles regelen?"

Ik heb de organisatie gestroomlijnd en daar ben ik best trots op. Ik heb de hele logistiek aangepast, waardoor de operatie binnen twee uur achter de rug was. Daarvoor moesten de hekken en slagbomen snel open kunnen, er moesten duidelijke afspraken zijn met de Zaanse begrafenisondernemer en er moest een logistiek protocol worden opgesteld.

Als een Alzheimerpatiënt een natuurlijke dood was gestorven - en er was toestemming gegeven - dan belde het verpleeghuis naar de directeur van de Hersenbank, dokter Rivka Ravid. Zodra ik door haar was ingeseind, stelde ik het proces in werking.

Uit: Laat mij het maar regelen, levensverhaal van André Goessen

André Goessen in de obductiekamer

Joke, 5 jaar

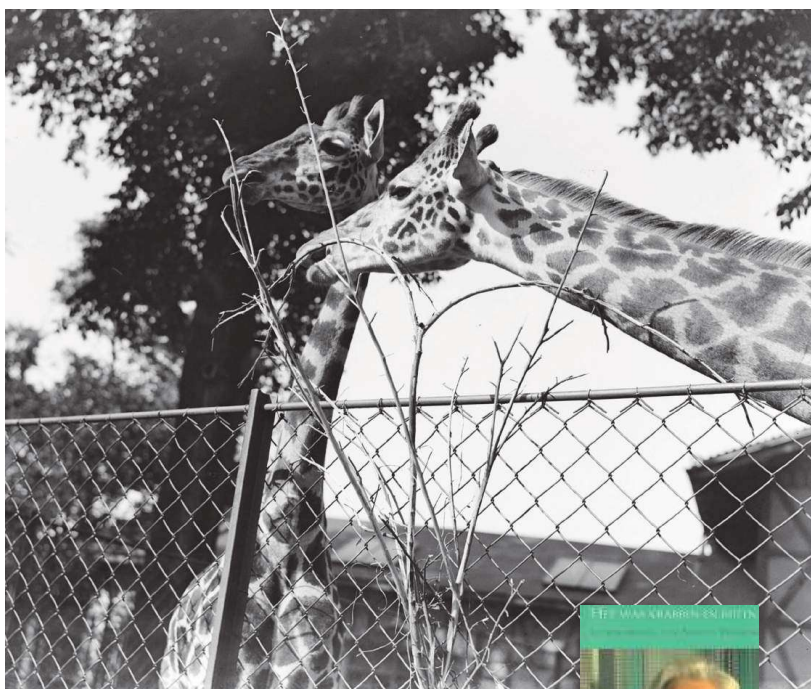

Nans & Harry

Hun geboortedag, 10 november, is voor mij altijd een sombere dag geweest. Jaren later heb ik ze symbolisch begraven. Daarna kon ik er beter mee omgaan. Ik had nu echt afscheid genomen en het rouwproces kunnen afsluiten. Ik blijf wel altijd twee kaarsjes branden op hun verjaardag en in gedachten groet ik ze nog even.

Vijftig jaar en drie maanden na hun geboorte, op 7 februari 2019, mocht ik eindelijk naar de burgerlijke stand om ze te erkennen voor de wet. Dat was een emotionele gebeurtenis. Ik had alleen de gezichtjes voor mijn ogen en het huilen in mijn oren als herinnering aan mijn tweeling, zoals ik ze altijd noemde. Nu had ik een officieel papier waarop hun aanwezigheid op deze aardkloot vastgelegd was.

Uit: Hoog Sammy, kijk omhoog Sammy... levensverhaal van Joke de Boer Stam

Uitstapjes

We hebben nooit de kinderen alleen gelaten 's avonds. We gingen eigenlijk nergens heen. Mijn man ging wel eens naar vergaderingen, maar verder: weinig uitjes. Alles was eigenlijk gericht op de kinderen. Toen ze klein waren, gingen we naar de speeltuin. We hadden ook een opblaasboot, van de zegeltjes van Albert Heijn. Die plakte je in een boekje, mijn tantes hielpen met sparen. In de weekenden of vakanties gingen we er wel op uit. Naar Zandvoort, Artis, de Efteling of we reden met de fiets naar het Amsterdamse Bos. Daar pompten we de boot op en dan gingen we varen en een beetje zwemmen. Boterhammen, drinken en wat snoepjes namen we mee.

Uit: Het was krabben en bijten, levensverhaal van Agaath Dekeling

FOTO | NATIONAAL ARCHIEF

De ontmoeting

Mijn moeder wilde op een dag met een vriendin naar de bioscoop. Doordat zij de OSTband verplicht moest dragen, kregen zij geen kaartjes. Verderop in de rij stond mijn vader. Hij heeft voor de twee vriendinnen kaartjes gekocht en hij nam ze mee naar binnen. Zo ontstond de romance tussen mijn Russische moeder en mijn Nederlandse vader. Onder erbarmelijke toestanden bloeide de liefde hevig op. Aan het einde van de oorlog werd het deel van Duitsland waar zij werkten bevrijd door de Russen. Mijn ouders verloofden zich direct om te voorkomen dat mijn moeder terug naar Rusland moest, want dat wilden ze niet. Ze was verliefd op mijn vader en ze was vier maanden zwanger. Mijn vader nam haar mee naar Nederland.

Zijn ouders wisten niet dat hij zou thuiskomen. Toen ze hem zagen, renden ze naar buiten en werd ook mijn moeder met open armen ontvangen. Dat was heel fijn. Eenmaal terug in Nederland moest mijn moeder supersnel katholiek worden. Want ze was zwanger en er moest katholiek getrouwd worden. Ze trouwde in de Krijtbergkerk. Tijdens het trouwen is mijn moeder op het altaar flauwgevallen van alle emoties.

Uit: De ontmoeting tijdens de oorlog was het begin van ons leven, levensverhaal van Annette Schelvis

Een 106-jarige vertelt

De Tweede Wereldoorlog was voorbij en Nederland werd weer opgebouwd. Wij moesten plaatsmaken voor de vooruitgang, want bij de Amstelveenseweg werd de VU gebouwd. In 1957 werd ook onze boerderij afgebroken. Het land werd onteigend. Jan moest zijn veestapel weg doen.

En dan? Uiteindelijk vond ik een woning op de Postjeskade. Die kade had toen nog een erg landelijke uitstraling. Een benedenhuis met een eigen buitendeur en met een tuintje. Voor mij was dit niet zo vreemd. Ik ging weer in een straat wonen. Net zoals in mijn jeugd.

Voor Jan was de Postjeskade een compleet andere wereld. Hij was zijn boerderij, zijn werk, zijn beesten, zijn leven kwijt. Jan bleef op klompen lopen. Laten we maar zeggen: het was niet makkelijk. Zelfs onze hond Robbie kon niet wennen. Soms, in mijn gedachten, hoor ik Robbie nog wel eens janken.

Uit: Meer dan een eeuw, levensverhaal van Map Verhoef-de Pater

FOTO | STADSARCHIEF AMSTERDAM

1960: Brug over Westlandgracht in aanbouw, in de achtergrond rechts de Postjeskade.

Leidster op kamp

We organiseerden ook een zogenaamde vossenjacht. Dat is een buitenspel dat vaak voor groepen kinderen wordt georganiseerd. Verklede begeleiders zijn de vossen. Ik was verkleed als verpleegster. Daarvoor had ik bij de zuster van het Witte Kruis in Badhoeve-

dorp een uniform geleend. Nu nog een kindje in een kinderwagen. Op zondagmorgen gingen we als leiding met de kinderen naar de kerk in Putten. Na de dienst vroeg ik aan de dominee of hij iemand kende die nog een klein kindje in een kinderwagen had. Nou, die kende hij en ik mocht de kinderwagen mét kindje lenen. Dus op de afgesproken tijd die week liep ik heerlijk te wandelen door Putten. Toen

het begon te regenen vroeg een voorbijgangster: "Zuster, wilt u een regenjas of even mee naar huis?" Maar het doel van het spel is om op een bepaald terrein vossen te vinden en van die vossen een stempel te bemachtigen. Ik kon dus geen regenjas aantrekken of naar binnen gaan.

Uit: Een gezegend mens, levensverhaal van Ina Tolsma-van Ginkel

19 jaar, op reis!

Verder had ik nog een paspoort nodig. De aanvraag moest door mijn vader getekend worden, omdat ik pas 19 was. Hij begreep niets van de drang in me om meer van de wereld te willen zien, maar hij begreep wel dat ik hoe dan ook van plan was om door te zetten. Dus hij heeft maar getekend. Toen alles geregeld was, nam ik ontslag op mijn werk en op 4 juni 1953 zijn mijn vriendin Joke en ik laat in de avond met onze rugzak vertrokken. We hadden vooraf bedacht dat we ons voor onze eerste lift het best in het krantengebied aan de Nieuwezijds op konden stellen. 's Nachts vertrokken vandaar een groot aantal auto's met kranten naar alle mogelijke steden. (...)

Toen we in Parijs aankwamen, zijn we daar wat langer gebleven. We leerden er een Algerijn kennen, Dia. Het was ook een van de eerste keren dat we merkten hoe mak-

kkelijk het was om contact te maken met leeftijdsgenoten als je rondreist. Dia bood aan om ons Parijs te laten zien. Hij heeft ons langs de Sacré-Coeur, de Arc de Triomphe, de Tour Eiffel et cetera geleid. Alles was nieuw en interessant voor ons. Al gauw werd duidelijk dat Dia mij minder leuk vond dan Joke. Hij heeft haar zelfs een huwelijksaanzoek gedaan. Het werd tijd om verder te trekken, richting het zuiden. (...)

Na zes weken kwamen we helemaal voldaan weer thuis. We stelden vast dat reizen ons heel goed bevallen was. Volgend jaar zouden we zeker weer gaan. Enigszins tot verdriet van mijn ouders, vermoedde ik. Zij hadden zich erg ongerust gemaakt.

Uit: Zelden Rust, levensverhaal van Tilly Tiller-Brandon

FOTO | 123RF

Kijk: zo was dat toen...

Familiealbums leveren vaak een belangrijk onderdeel van een levensboek: foto's! Ook weten vertellers en schrijvers interessante foto's op te duiken door in archieven en andere bronnen te speuren.

Herinneringen aan Indië

Ineke Smit: "Het werd mei 1947 voordat onze boot, de Nieuw Holland, naar Nederland vertrok. Op de heenreis had dit schip Nederlandse militairen naar Indië vervoerd. Op de terugreis nam dit troepentransportschip ex-kampgevangenen en repatrianten mee naar Nederland." Veel 70-plussers hebben herinneringen aan de Nieuw Holland en andere schepen die zorgden voor vervoer van of naar Indië.

FOTO | NATIONAAL ARCHIEF

Ineke Smit: Mijn verleden sterkt me in het heden

August Allebé verhuist

Annie van der Vos: "Het August Allebéplein heeft niet altijd in Nieuw-West gelegen. Het August Allebéplein lag eerst op de plek waar het Hiltonhotel nu staat, in Zuid dus. Dat was in de jaren vijftig. Ik zat in een zijstraat van de Olympiaweg op school en wij gingen op 4 mei, voor de dodenherdenking, naar de Apollolaan. We liepen dan met een bosje bloemen in de hand over de middenberm waar gravel lag en dan zag ik het August Allebéplein. Toen ik dat vertelde, werd ik niet geloofd. Ook niet door Bram, mijn man. Maar toen hij het had opgezocht op de beeldbank van de gemeente Amsterdam, moest hij het wel geloven." Op de foto: het August Allebéplein in 1969.

FOTO | STADSARCHIEF AMSTERDAM

Annie van der Vos: Annie's herinneringen

Worsteling!

Dick Kersten: "Ome Dirk leerde mij tekenen en schrijven. Ik schreef links wat ze er op school uit probeerden te krijgen, maar ome Dirk vond het geen probleem." De worsteling met inkt en kroontjespen, wie herinnert zich dat niet van de tijd op de lagere school? Dick Kersten: Het verhaal van een Jordanees jochie

Een leven lang verpleging

Irma Bos kwam door omstandigheden in Nederland te wonen. Ook hier stond haar werkende bestaan in het teken van zorg en verpleging.

“De verpleging zat er bij mij al in als kind. Mijn pop was regelmatig ziek. Ik waste en verzorgde haar dan en verwende haar met katjang en kroepoek.

Later, toen ik de verpleging inging, wilde ik alles doen waar zieke mensen behoefte aan hadden. Die instelling hield ik mezelf mijn hele werkende bestaan voortdurend

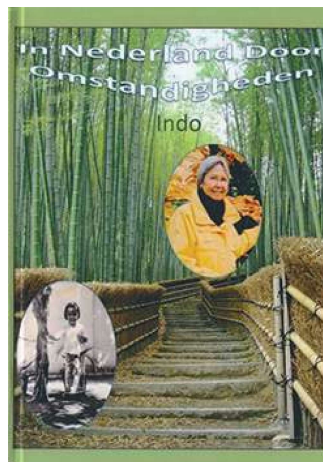
Als de omstandigheden dat vragen, pas ik me zonder omkijken aan

voor ogen. Het was hard werken. Maar dat was niet erg, want ik deed het graag. Toen ik Indonesië verliet, had ik zes jaar praktijkervaring. Toch moest ik in Nederland helemaal opnieuw beginnen. Het was niet anders. Als de omstandigheden dat vragen, pas ik me zonder omkijken aan. Ik leef in het hier en nu. Werken in een ziekenhuis was mijn enige doelstelling. Het viel op dat ik veel ervaring en ook

intense belangstelling voor de ziekenzorg had. Als ik ergens stage liep, lieten ze me meestal al gauw zelfstandig werken. Toen de hoofdzuster van Neurochirurgie ernstig ziek werd, heb ik haar vier jaar lang vervangen.

Zo ontdekte ik dat leidinggeven me goed afging en dat ik ervan genoot. In mijn vrije tijd ging ik op eigen kosten cursussen management volgen, waardoor ik op het Ambulatorium (een soort ‘short stay’) kon solliciteren. Daar was het een komen en gaan van patiënten. Een en al hectiek. Het kwam aan op organisatievermogen. En je moest tegen drukte kunnen. Ik vond het geweldig. Daarna werd ik gevraagd als hoofdverpleegkundige voor Intensive Care waar de zorg zich toen door nieuwe specialismen en toenemende technologisering razendsnel ontwikkelde. Het was een permanent leerproces en daar heb ik met hart en ziel aan meegewerkt.”

Schrijver: Jozien Jobse

Kijk: zo was dat toen...

De groentetuin van Amsterdam

1954, ter hoogte van de huidige Heemstedestraat: waar de tuinsteden kwamen, verdwenen de tuinderijen. Hein Brockhoff: "Als oudste van dertien kinderen kon ik niet verder studeren. Ik kwam op de tuin van mijn vader te werken. Wel heb ik een jaar op de tuinbouwschool gezeten. Die lag aan de kweektuin bij de Sloterweg. We gingen in de ochtend naar school, 's middags werkte ik op de tuin."

FOTO | STADSARCHIEF AMSTERDAM

Hein Brockhoff: Tuinder in hart en nieren

Poppetje blauw

Martha Dudink: "Op wasdag stond de tuin vol teilen en bakken met spoelwater. In de laatste bak spoelwater ging een zakje blauwsel voor de witte was."

Martha Dudink: Een boekje open over Martha

Iederéén 'n tv

Op de foto: uitreiking van het tweemiljoenste televisietoestel aan een familie in Schagen, augustus 1965. Ida Kahlman: "Mijn vader zei altijd dat hij pas een televisie zou kopen als er kleurentelevisie kwam. Maar dat idee heeft hij moeten laten varen. Toen wij steeds bij andere mensen gingen kijken, vonden mijn ouders toch dat er een televisie moest komen."

FOTO | NATIONAAL ARCHIEF

Ida Kahlman: Samen is meer

'Mijn hoofd voelde kilo's lichter'

Ineke Cogoni-de Jong vertelt over haar levensboek waarin zij alles op een rijtje heeft kunnen zetten.

"Toen mijn boek klaar was, heb ik het een hele poos weggelegd. Alhoewel ik een grote klep ben, had ik best moeite om bezig te zijn met mijn leven. Het is toch

Als je vertrouwen hebt in degene die schrijft, durf je door te vertellen'

privé. En je duwt dingen ook weg. Het was vroeger geen feestje. Maar bij iedereen komt het leven over je heen en je moet er het beste van zien te maken. Daar hoef je geen grote verhalen over te vertellen. En je kunt erbovenop komen. Het gekke is dat, nadat het boek er was, ik toch ben gaan nadenken over dingen die er zijn gebeurd. Alsof er in mijn onderbewuste dingen sluimerden die er toen uit konden

komen. Als je vertrouwen hebt in degene die schrijft, durf je door te vertellen. Je wil niet zeuren, maar je bent wel getekend in je hoofd en je lichaam. Het was lekker om mijn verhaal kwijt te kunnen aan iemand die echt naar je luistert. Ik heb alles op een rijtje kunnen zetten. Het staat er zoals ik het heb bedoeld, zonder toeters en bel-len. Er is een gewicht van mijn hoofd weg alsof ik tien kilo lichter ben geworden. Ik heb het afgesloten, het is goed zo. Mijn kleinkinderen zeiden: "Oma, je hebt veel dingen verteld." Allemaal dingen die ik ook nooit aan de kinderen heb verteld. Ze vonden het een mooi verhaal. Ik denk dat ze me beter hebben leren kennen."

Schrijver: Wendela Gronthoud

In een andere taal

Veel familie en kennissen van Michelle Vidakovic Vukic konden haar levensboek niet lezen. Dus zorgde zij zélf voor een Servische vertaling.

Waarom wilde je een Servische editie?

"Ik was trots dat het boek zo mooi geworden was en vertelde het aan familie en kennissen over de wereld. Familieleden in het voormalige Joegoslavië konden het niet lezen, maar wilden dat wel graag. Een deel van mijn jongere Joegoslavische vrienden in Amsterdam vonden het moeilijk om te lezen omdat hun Nederlands niet goed genoeg was. Ze gebruikten een vertaalprogramma. Mijn zwager uit Amerika wou het ook lezen; hij zei: 'Als je het belangrijk vindt, kan je het vertalen. En wie kan dat beter dan jijzelf?'

'Elke zin vertalen was heel intens'

Ik twijfelde of ik het kon. Toen mijn nicht en achternicht een weekje in Amsterdam waren heb ik het geprobeerd met een hoofdstuk. Rechtstreeks, zin voor zin, zonder voorbereiding. Ze luisterden gespannen, vonden het mooi en waren geëmotioneerd. Je levensverhaal is pas af als het in het Servisch is, vonden zij."

Hoe was dat, vertalen en uitschrijven?

"Ongelooflijk mooi. Ik zat aan mijn tafel met koffie, het boek, pen en schrijfblok. Elke zin moest ik lezen, herlezen en proberen te vertalen. Ik kwam helemaal terug in die tijd. Het was nog intenser dan de eerste keer dat ik het boek las.

Als ik een hoofdstuk af had, las ik het voor aan de vrouw die het uittypte. Haar man zei dat het geweldig vertaald was. De eerste druk heb ik ook direct met hen gedeeld. Ze waren vreselijk enthousiast. Net als mijn nicht en neef."

Hoe waren de reacties op de Servische editie?

"Een neef schreef: 'Ik heb Michelle echt leren kennen. Er moet een vervolg komen.' Een nicht: 'Jij hebt nooit stil gestaan.' Een vriendin uit Zagreb: 'Het boek is Michelle.' Sommigen waren jaloers op mijn boek of keuzes in mijn leven."

Schrijver: Joep Jagtman

'Mam, dat moet je doen'

Het levensboek van Cora Seur-Tergau is voor haar kinderen die zij nooit heeft willen bezwaren met haar verdriet.

"Op het einde van de Japanse bezetting in 1945 is mijn vader in de gevangenis op gruwelijke wijze omgebracht door de Indonesiërs. Ik was dol op pappie. De herinnering aan zijn toegenomen lichaam toen hij werd thuisgebracht, vergeet ik nooit. Na de soevereiniteitsoverdracht in 1949 zijn de Indo's gewoon het land uitgezet. In 1953 ben ik naar Holland gegaan. In het begin vond ik het hier vreselijk. Ik heb de Indonesiërs nooit kwalijk genomen dat ze onafhankelijk wilden worden. Maar Indië is wel mijn geboorteland waar mijn moederkoek ligt be-

'Pas rond mijn zeventigste begon ik erover te praten'

graven. Dat zijn twee dingen naast elkaar. Wat er is gebeurd in mijn jeugd heb

ik opgekropt. Ik kom niet los van het verdriet en de eenzaamheid die daarbij hoort. Mijn kinderen vroegen altijd: "Mam, vertel nou", maar ik kón het gewoon niet. Ik liep al tegen de zeventig toen ik op aandringen van een jeugdvriendin een erkenning heb aangevraagd én gekregen als

oorlogsgetroffene. Toen ben ik voor het eerst gaan praten. Twee jaar geleden hoorde ik over het levensboekenproject en zei mijn jongste dochter: "Mam, dat moet je doen." Dat was het laatste zetje. Mijn levensboek is bedoeld voor mijn kinderen, zodat ze eindelijk weten hoe het zit. Ik heb ze nooit willen bezwaren met mijn verdriet, niet wetende dat je het toch doorgeeft. Dat vind ik heel erg. Het verdriet en de eenzaamheid gaan nooit weg. Hoe graag ik dat ook zou willen. Het levensboek heeft me geholpen om alles wat er is gebeurd te aanvaarden. Het was fijn om me te kunnen uiten. Ook de kinderen van mijn overleden zus en broers willen mijn boek lezen. Dat vind ik leuk, want het is voor een deel ook hun familiegeschiedenis. En toen mijn schoondochter zei dat ze nu wat meer van mij begreep, vond ik dat wel een soort van erkenning."

Schrijver: Wendela Gronthoud

Kijk: zo was dat toen...

Landelijk Amsterdam

"Als de koeien op het land stonden, werden ze in de loopwagen op het land gemolken. 's Avonds haalde ik ze op vanuit de wei en stak de Osdorperweg met ze over, zodat ze 's avonds weer op stal stonden."

Henk Worm: Ik zie aan de koeien wat voor weer het wordt

Terug naar de plek

Bep Mönchgesang verbleef als jong meisje zes jaar in het kindertehuis De Voorzienigheid aan de Elandsstraat. Samen met de schrijver van haar levensboek ging zij 80 jaar later terug naar dat tehuis.

FOTO'S | STADSARCHIEF
AMSTERDAM EN PAUL TOLENAAR

*Bep Mönchgesang:
Voor altijd 106*

Protest!

De hoes van de protestsong van Ellen van Eijk die zichzelf op gitaar begeleidde. Tekst: Frits Lambrechts.

De single werd opgenomen in Felix Meritis op 10 maart 1966, de trouwdag van Beatrix en Claus.

Ellen van Eijk: Strijdliederen, rolpatronen en abnormaal gedrag

'We kiezen onze kleur niet zelf'

Via levensboeken leer je ook mede-Amsterdammers kennen die een andere achtergrond hebben. Huseyin Doganbas stelt zich voor.

"Op 22-jarige leeftijd kwam ik vanuit Turkije naar Amsterdam en ik woon hier nu 44 jaar. Nederland is het beste land van de wereld voor mij. Amsterdam heeft 170 culturen en die leven allemaal naast elkaar. Ik zeg altijd dat ik kleurenblind ben. Daar bedoel ik mee dat mensen mensen zijn en dat de kleur er niet toe doet.

Wilt u meer van Huseyin Doganbas weten? In de Serre van Eigenwijks ligt zijn levensboek.

geweest. Somaliërs zijn mooie, lange, slanke mensen terwijl ik kort ben. Ik had wel een mooie, knappe Somalische moeder willen hebben.

Ik kan me verstaanbaar maken in het Nederlands, al is mijn Turks beter. Ik heb wel taalcursussen gedaan, maar op mijn eerste werk in Aalsmeer had ik vooral Turkse collega's.

We kiezen onze kleur niet zelf. Als ik mijn kleur of ras had mogen kiezen, dan was ik Somalisch

Ik lees de Turkse krant maar heb nooit een Turkse tv-zender gehad. Op mijn huidige werk, de fietsenwerkplaats, zet ik altijd de Nederlandse radio aan.

Ik heb meer Turkse vrienden omdat we makkelijk bij elkaar binnen lopen. Met Nederlanders moet ik eerst een afspraak maken. Tijdens de afgelopen ramadan heb ik voor de iftar ook Nederlandse mensen uitgenodigd. Ik wachtte erop dat ik terug op de koffie werd uitgenodigd, maar dat gebeurde niet. Ik snap dat niet.

Op Volkstuin De Bretten duurde het lang voordat er Turkse en Marokkaanse tuinders kwamen. Dat kwam omdat we dachten dat we na vijf jaar terug zouden gaan. Dan ga je niet investeren in een volkstuin in Amsterdam. Velen zijn toch gebleven en langzaamaan zien we ze op volkstuinten verschijnen. Het heeft bij mij ook te lang geduurd. Ik had veel eerder een huisje moeten kopen.

Ik heb hier een graf gekocht, maar mijn vrouw niet. Zij wil bij haar vader in Turkije begraven worden."

Schrijver: Nelly Duijndam

Eigenwijks heeft in De Serre een bibliotheek vol levensboeken. Voor een duik in de levens van tientallen Amsterdammers kunt u terecht In De Serre, Pieter Calandlaan 258 A.

Kijk: zo was dat toen...

Veel meisjes hadden een 'poesie-album' vol versjes en plaatjes. Blader je er nu doorheen, dan roept dat vaak nostalgische herinneringen op.

Borduren, macrameeën, boetseren, schilderen, fotograferen... allerlei hobby's komen langs in de levensverhalen. FOTO | 123RF

Honger

"Omdat de Duitsers hun intrek namen in onze school aan het Frederik Hendrikplantsoen, kon ik het laatste jaar niet naar school. We hadden vrij en liepen de hele dag maar wat rond over straat. Ik ben een keer nieuwsgierig een kijkje gaan nemen bij onze school en kreeg daar van een Duitse soldaat een groot keihard brood. Ik rende er blij mee naar huis."

FOTO | STADSARCHIEF AMSTERDAM

*Tillie Tiller-Brandon:
Zelden Rust*

5 vragen aan Hans Staphorsius

Hans Staphorsius is een aparte. Hij is (samen met Loes Bosscher) de enige die levensboeken schreef, maar ook zijn eigen levensverhaal liet opschrijven.

1 Wie is Hans Staphorsius?

"Jitze Johannes heet ik eigenlijk, maar mijn roepnaam is Hans. Vanuit het Friese Gorredijk verhuisde ik op mijn zesde naar Amsterdam. Al 69 jaar woon ik in hetzelfde huis in Geuzenveld. Ik heb altijd veel in de buurt gedaan, in het Wijkopbouworgaan Geuzenveld, de Stadsdeelraad, diverse bewonerscommissies, vredesbeweging, vakbond..."

2 Hoe werd jij verteller?

"Omdat ik in de oprichtingsfase van ESAN heb geholpen met de statuten, kreeg ik als beloning een levensboek aangeboden. Ik vond dat een leuk cadeau en had genoeg te vertellen. Carlien Boelhouwer schreef mijn boek. Het klikte gelijk goed omdat wij beiden tot de Rode Linkse familie behoren."

3 Wat vond je van jouw levensboek?

"Het was een leuke manier om na te denken over wat je allemaal hebt meegemaakt. Het boek kreeg de titel 'Jitze, een Frysk in Geuzenveld' omdat ik allereerst Fries ben en daarna Geuzenvelder! Het werd een mooi terugslagwerk voor mijzelf, (klein) kinderen, verdere familie en vrienden."

4 Hoe werd jij schrijver?

"Mijn levensboek was de aanleiding om de schrijverscursus van ESAN te volgen en zelf levensboekenschrijver te worden. Dankzij de cursus en mijn ervaring als verteller, begon ik vol vertrouwen als schrijver. Mede dankzij de voortreffelijke match door Marianne Rooker, kwam ik bij mijn beide boeken in het bekende gespreide bedje terecht. Suus van Doesburg is een dame met een sociaaldemocratisch achtergrond die haar leven lang vrijwilligerswerk heeft gedaan. Mijn tweede boek was voor Dick Kersten. Ook weer een goede koppeling, mede omdat ik Dick al kende uit zijn vrijwilligerswerk in de buurt-huizen waar ik destijds leidinggevende was. Helaas heeft Dick het eindresultaat zelf niet kunnen zien. Hij stierf vóór de boekpresentatie waar zijn vrouw Marga het boek in ontvangst nam."

5 Ga je voor je derde boek?

"Ik ga volgend jaar weer een levensboek schrijven. Zin in!"

Een heel braaf 'wild'leven

Al vijftien jaar wil Lilian Suerink haar levensverhaal in boekvorm vastleggen. Dankzij ESAN komt het er nu eindelijk van.

"Eigenlijk zouden het ten minste drie boeken moeten worden. Ik had al titels, maar dacht ook dikwijls dat drie boeken nog te weinig was, want ik heb er wel tien in mijn hoofd. Gaandeweg had ik er al vrede mee dat het in het mooiste geval één levensboek zou worden, als dat er al ooit van zou komen.

Spelend met die ideeën, maar zonder bruikbare oplossingen ervoor, hoorde ik onverwacht dat er in Nieuw-West een mogelijkheid bestond een boek te laten schrijven. 'Dat is het', dacht ik direct, 'als ik het zelf moet doen, vlieg ik ongetwijfeld alle kanten op.' De keren dat ik zelf serieus ben begonnen, was al snel alle structuur uit mijn verhaal, waarna ik niet meer vast sliep en ook onmiddellijk vastliep.

Kortom, de mogelijkheid het verhaal te laten schrijven door een ander maakte mij razend enthousiast voor een lang gekoes-

terde droom. Ik heb die mogelijkheid dan ook met beide handen aangegrepen, al had ik bij voorbaat medelijden met de persoon die dat zou moeten fiksen. Toch had ik ook mijn twijfels. Straks komt er zo'n jong broekie en dan sla ik waarschijnlijk helemaal dicht. Of er komt zo'n zekere Hein op leeftijd, die alles beter weet. Daar moest ik toch ook niet aan denken. Bij vrouwen bleef ik de meeste hoop koesteren op begrip en op een effectvolle klik. Heel eerlijk gezegd gaf ik dat de meeste kans van slagen. Dat laatste is het uiteindelijk niet geworden en misschien maar goed ook. In mijn hele brave 'wilde' leven heb ik bij mijn eigen soort vaak door alles heen jaloezie geproefd, soms heel onopvallend en subtiel, soms lag het er duimendik bovenop!"

Schrijver: Paul Verberne

2024

Ook dit jaar verschijnen er weer nieuwe levensboeken. Behalve het boek van Lilian Suerink zijn dat onder andere deze titels:

Een warm nest - verteller: Yvonne Spruijt,
De rode draad in mijn leven - Riki Simonis,
Wat mijn ogen zien, maken mijn handen - Corry Smit-Otto,
Vleesch noch visch - Willem Moltzer,
Vrijheid en vormkracht - Mies Deurwaarder,
Alles is oma - Ingrid Ines,
Bergen en dalen - Anneke van Koert-de Vries.

En méér, want het levensboekenproject draait door!

De nieuwe levensboeken worden eind november 2024 gepresenteerd. Elke verteller wordt dan in het zonnetje gezet.

'n Kijkje in de keuken

1

Wil je een dergelijk project realiseren, zoek dan mede-avonturiers. Denk aan mensen met naamsbekendheid die communicatief veel in huis hebben. Met hen vorm je het projectteam. ESAN startte met een journaliste, een ex-wethouder en de voorzitter van een seniorenorganisatie. Bespreek het plan, de doelstelling, de doelgroep, de werkwijze en wat je wilt bereiken.

2

Schrijf een projectplan met een begroting en zoek financiële dekking. Dit kan via de gemeente Amsterdam (stadsdeelniveau), via diverse ouderenfonds en fondsen zoals Fonds voor Nieuw-West.

3

Formuleer criteria waaraan een verteller en een schrijver moeten voldoen. Zo maak je een checklist om te kijken of iemand voldoende verhalend of reflecterend vermogen heeft om als verteller mee te doen. Of - om als schrijver mee te doen - voldoende kwaliteiten, zoals empathisch vermogen en enig schrijftalent.

4

Nu vertellers en schrijvers vinden! Met persberichten en artikelen in lokale bladen roep je mensen op om mee te doen. Maak aparte berichten voor vertellers en voor schrijvers.

5

Voer oriënterende gesprekken met de mensen die zich aanmelden. Leg uit wat de bedoeling en de werkwijze is. Check of dat overeenkomt met hun verwachtingen.

Fantastisch

Wij hebben in Amsterdam Nieuw-West inmiddels tien jaar ervaring met het maken van levensboeken. Het zou fantastisch zijn als dit initiatief door andere organisaties, stadsdorpen of stadsdelen wordt overgenomen. Daarom geven we hier wat handvatten hoe je dit kunt aanpakken.

Een gedetailleerdere versie van dit stappenplan is aan te vragen bij esan@energiekesenioren.nl

Hoe start je een levensboekenproject en hoe maak je een levensboek? ESAN heeft hiervoor een 14-stappen-recept.

6

Met alle verkregen informatie kan nu een match gemaakt worden. Welke verteller en schrijver passen goed bij elkaar?

7

Verteller en schrijver maken kennis, meestal thuis bij de verteller. Is er wederzijdse sympathie en vertrouwen om aan de slag te gaan? Ook is het belangrijk dat de verteller aangeeft waarom hij/zij een levensboek wil. Het motief heeft namelijk grote invloed op het verloop van de gesprekken. Voelt alles goed, dan starten de interviewgesprekken.

8

Bij ESAN krijgen alle schrijvers een basistraining. Gedurende het traject komen bij ons de schrijvers regelmatig samen om ervaringen uit te wisselen.

9

Het levensverhaal wordt in de ik-vorm geschreven. De schrijver schrijft niet óver, maar námens de verteller. Laat uitgewerkte teksten regelmatig lezen aan de verteller, zodat hij/zij de inhoud kan verifiëren en wijzigingen kan aanbrengen.

10

Is de gehele tekst klaar en de verteller tevreden, dan worden documenten en foto's verzameld. Deze ondersteunen het levensverhaal. Laat meerdere mensen de tekst controleren.

11

Verteller en schrijver bepalen vaak samen de vormgeving van het boek. ESAN heeft twee vrijwilligers die vormgeven, maar schrijvers kunnen dit ook zelf leren.

12

Tijd voor een proefdruk; deze dient als laatste controle.

13

Drukken van de definitieve versie. Bij ESAN krijgt de verteller één exemplaar gratis. Meer boeken betaalt de verteller zelf.

14

Eén keer per jaar organiseert ESAN een collectieve, feestelijke presentatie van de gemaakte levensboeken.

Levensverhalen

voor **altijd** in een boek bewaard

Doe mee! Wordt u nieuwsgierig of enthousiast over de inhoud van dit tijdschrift?
Neem dan contact op met ESAN, mogelijk kunt u deelnemen als verteller, schrijver, vormgever of anderszins.